

УДК 330.44

Ю.В. Ковтуненко, канд. екон. наук,
А.В. Крисенко, спеціаліст,
О.В. Амурова, спеціаліст,
Одес. нац. політехн. ун-т

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Діяльність будь-якого підприємства полягає у виробництві різноманітних товарів та реалізації їх кінцевим споживачам. Виконання таких завдань не можливе без витрат, так як вони є основним показником діяльності. Термін “витрати” часто вживається вченими-економістами, бухгалтерами, науковцями.

На сьогоднішній день в літературі існують різні поняття “витрат”, що викликає багато суперечностей. Виходячи з цього поняття, виникає складність щодо розуміння структури та класифікації витрат, так як кожен вчений по своєму розуміє саму сутність цього поняття. Витрати відіграють важливу роль у промисловому виробництві. Адже вони безпосередньо впливають на прибуток підприємства, ефективність виробництва та конкурентоспроможність. Виходячи з цього, тема роботи є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню структури витрат приділено багато уваги [1...16]. Термін “витрати” зустрічається у працях І.А. Гончаренко, В.Л. Пластуна, В.Б. Івашкевича, С.А. Котлярова, Ю.Б. Кравчук, І.А. Бланка, В.П. Савчука, В.П. Дерій, М.І. Трубочкіної, Г.В. Нашкерської, А.А. Турила, Ф.Ф. Бутинець, О.А. Мошковської, Л.В. Нападовської, М.С. Пушкар, М.О. Скрипник, О. Варчук. Питання структури та класифікації витрат досліджували вчені М.Г. Грещак, А.М. Турило, Г.О. Партин, Ю.С. Цал-Цалко, Ю.О. Ночовна, С.І. Дроб’язко.

Кожний вчений по-різному пояснює власний підхід до вибору структури та класифікації витрат, повністю або частково використовуючи свій досвід, а також спираючись на досвід інших вчених. Економічно обґрунтована класифікація витрат є важливим чинником для їх аналізу та обліку.

Метою дослідження є узагальнення підходів щодо визначення поняття “витрати”, класифікації витрат підприємства за різними ознаками та структури витрат промислового підприємства. Для досягнення мети необхідно:

- розглянути поняття “витрати” у трактуванні різних авторів;
- розглянути класифікацію витрат підприємства за видами діяльності та групування витрат за економічними елементами;
- представити класифікацію витрат підприємства за різними ознаками у трактуванні різних авторів.

Викладення основного матеріалу. Результат діяльності будь-якого підприємства не можливий без витрат, так як вони є основним і дуже важливим показником діяльності.

Н.П. Скригун вважає, що витрати є складною економічною категорією, вирішальним фактором, що впливає на фінансові результати діяльності будь-яких суб’єктів підприємницької діяльності. У зв’язку з цим, в системі управління як усього підприємства, так і його окремих структурних підрозділів центральне місце представлено інформацією про витрати. Крім того структура витрат підприємства, які характеризують рівень технології та організації виробництва, ефективність діяльності господарювання, є основою формування цінової політики [1].

Потрібно зазначити, що в економічній літературі немає єдиного погляду щодо визначення поняття “витрати” та їх структури.

На думку С.А. Котлярова, витрати являють собою вартісне вираження ресурсів (матеріальних і трудових) підприємства, які використовуються для виробництва продукції, отримання прибутку або для досягнення будь-якої іншої мети організації.

DOI 10.15276/opu.2.44.2014.34

© Ю.В. Ковтуненко, А.В. Крисенко, О.В. Амурова, 2014

Схоже визначення поняття “витрати” трактують Ю.Б. Кравчук, А.М. Турило, А.А. Турило. На їх думку витратами є вартісне вираження величини використаних ресурсів, витрачених на здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства, а також для досягнення поставленої мети підприємства [2].

В.П. Дерій вважає, що витрати являють собою запаси, необоротні активи та інші ресурси підприємства, які були використані в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства, а також погашення підприємством своїх зобов'язань перед бюджетом та іншими кредиторами [3].

Також існують багато інших трактувань поняття “витрати”. Л.В. Нападівська визначає, що витрати можуть трактуватися одночасно як відтік грошових коштів і як погашення (зменшення) економічної вигоди підприємства протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що може призвести до зменшення прибутковості підприємства [15].

Г.В. Нашкерська трактує поняття “витрати” як вартісне вираження ресурсів, які підприємство використовує для здійснення своєї господарської діяльності.

В. Б. Івашкевич вважає, що витратами є виникнення заборгованостей підприємства в процесі своєї господарської діяльності перед кредиторами в результаті виробництва або відвантаження товарів, інших операцій, а також використання активів.

На думку М.О. Скрипника, витрати можна трактувати як використані ресурси (грошові і матеріальні) в процесі господарської діяльності за певний період. Також він вважає, що витрати виступають показником ефективної діяльності підприємства.

М. Бойчук, П.С. Харів, М.І. Хопчан, Ю.В. Піча поділяють такі поняття як “витрати виробництва” і “витрати підприємства”. Витрати виробництва, на їх думку, є жива і уречевлена праця, витрачена в процесі виробництва. Такі витрати можуть бути розділені на витрати суспільства та витрати підприємства. Витратами підприємства є сукупність матеріальних витрат і живої праці, за допомогою яких можна визначити вартість виробництва підприємства, іншими словами, собівартість продукції.

Визначено, що більш доцільно трактує поняття “витрати” М.І. Трубочкіна, як витрати матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів у вартісному виразі.

В основу витрат на виробництво входять наступні ознаки:

— за економічним змістом (за елементами) — витрати суспільної праці, витрати живої праці;

— за місцем виникнення і напрямком (за статтями калькуляції) — загальновиробничі витрати, загальногосподарські витрати, комерційні витрати;

— за характером зв'язку з об'ємом виробництва — основні (змінні), накладні (умовно постійні);

— за способом віднесення на собівартість продукції — прямі витрати, непрямі витрати.

Витрати мають достатньо розширену структуру, тому для аналізу необхідна їх класифікація.

На думку І.М. Грабової, класифікація витрат — це поділ їх на класи на основі певних загальних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними. Причому, чим більше виділено ознак класифікації, тим вищий ступінь пізнання об'єкта [7].

Необхідно зазначити, що витрати на підприємстві поділяються в залежності від видів діяльності підприємства. Класифікація витрат підприємства за видами діяльності представлена на рис. 1.

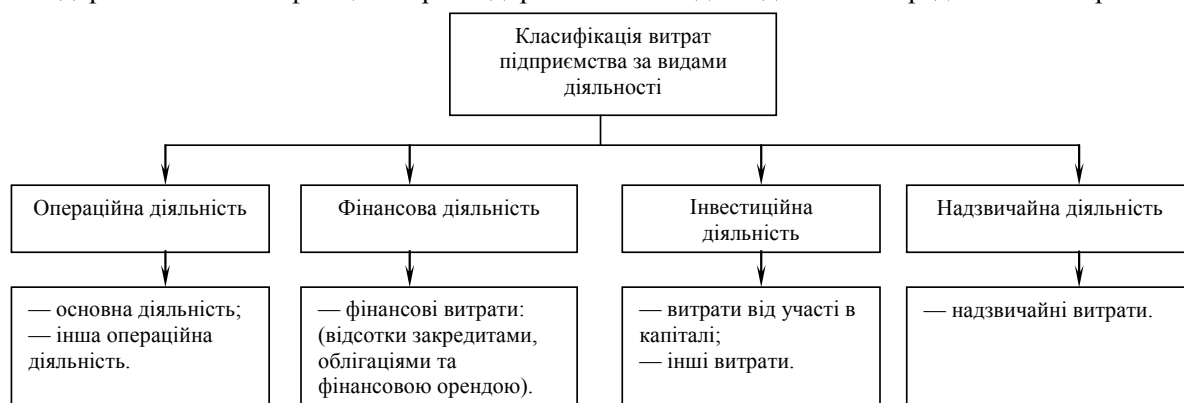

Рис. 1. Класифікація витрат підприємства за видами діяльності [4]

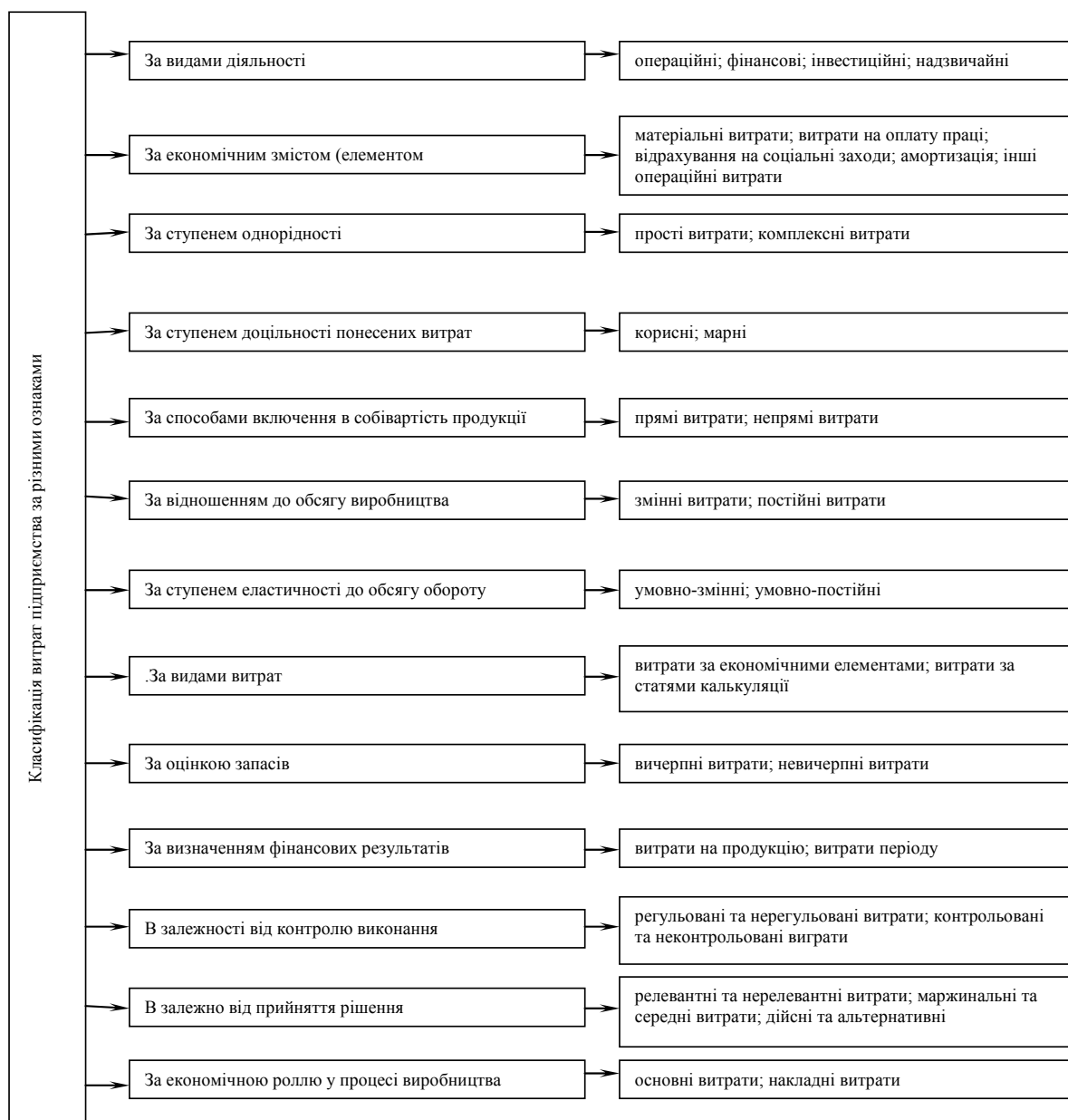

Рис. 2. Класифікація витрат підприємства за різними ознаками [4; 6; 8 ... 11; 14]

Витрати класифікуються за економічними елементами. Сукупність витрат за видами та в грошовому виразі економічно однорідних витрат називають економічними елементами.

За економічними елементами витрати поділяються на:

— матеріальні витрати — купівельні напівфабрикати, комплектуючі вироби, придбане у сторонніх організацій палива, мастил, енергії, витрати на сировину і матеріали, тара й тарні матеріали, будівельні матеріали, запасні частини, малоцінні і швидкозношувані предмети;

— витрати на оплату праці — компенсаційні виплати, надбавки та доплати, заробітна плата, премії та заохочення, матеріальна допомога, оплата відпусток;

— відрахування на соціальні заходи — відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на обов'язкове державне пенсійне страхування, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, відрахування на інші соціальні заходи;

— амортизація — сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів;

— інші витрати — витрати на відрядження, на проведення аудиту, на транспортне обслуговування, на охорону праці, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування.

Результати. Дослідження існуючих підходів різних авторів до класифікації витрат дає можливість систематизувати і визначити ознаки, за якими класифікують витрати підприємства для аналізу та обліку (рис. 2).

У науковій літературі трактується ще безліч різноманітних класифікаційних ознак. Сопко В. визначає, що в основу будь-якої класифікації повинен бути покладений принцип: різні витрати для різної мети, а на думку Нашкерської В., початкове формування витрат здійснюється в системі управлінського обліку [12].

Західні науковці Ч.Т. Хорнгрена і Дж. Тостера вважають, що класифікація витрат включає три основних елементи на виробництво: основні матеріали, прямі витрати праці та непрямі витрати [13].

Висновки. Необхідно зазначити, що чим більше виділено ознак класифікації, тим вище ступінь пізнання об'єктів, тому всі класифікації можуть бути застосовані. Вони дають можливість більш докладно визначити витрати та проаналізувати їх. Також класифікація витрат сприяє більш глибокому та детальному вивченню факторного впливу чинників, які впливають на їх зміну.

В результаті дослідження проведено аналіз різних підходів вчених до поняття “витрати”, до структури та класифікації цього поняття. Отже, можна зробити висновок, що структура та класифікація витрат займають найважливіше місце на промисловому підприємстві, так як дають можливість більш детально проводити аналіз для звітності підприємства та при першій можливості зменшити або оптимізувати витрати. Також можна сказати, що стандартна класифікація витрат підходить не всім підприємствам. Звідси виходить, що необхідно розробляти класифікацію витрат згідно з особливостями основної діяльності підприємства.

Література

1. Скригун, Н.П. Економічна сутність категорії витрат виробництва / Н.П. Скригун // Формування ринкових відносин в Україні. — 2007. — № 4(71). — С. 11 — 15.
2. Гончаренко, І.А. Сутність та класифікація витрат підприємства / І.А. Гончаренко, В.Л. Пластун // Молодіжний наук. вісн. УАБС НБУ. Серія: Економічні науки. — 2013. — № 4. — С. 458 — 469.
3. Дерій, В. Термін “витрати” та його трактування для потреб обліку і контролю / В. Дерій // Галиц. екон. вісн. — 2010. — № 1(26). — С. 154 — 160.
4. Проскурня, М.Г. Гармонізація системи управління витратами підприємства відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності / М.Г. Проскурня // Формування ринкової економіки. — 2011. — Вип. 26, Ч. 2. — С. 340 — 350.
5. Партин, Г.О. Управління витратами підприємства : концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія / Г.О. Партин; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. — К.: УБС НБУ, 2008. — 219 с.
6. Цал-Цалко, Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація : монографія / Ю.С. Цал-Цалко ; Держ. ком. стат. України, Держ. акад. стат., обліку та аудиту, Житомир. держ. технол. ун-т. — Житомир: ЖДТУ, 2004. — 505 с.
7. Грабова, І.М. Класифікація витрат підприємства / І.М. Грабова // Матеріали III Всеукраїнської заочної наукової конференції “Актуальні питання сучасної економіки” / Уман. нац. ун-т садівництва, Ф-т економіки і підприємництва; [редкол.: А. Ф. Головчук (відп. ред.) та ін.]. — Умань: Сочінський, 2011. — Ч. 3. — С. 134 — 135.
8. Панасюк, В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект: монографія / В.М. Панасюк. — Т.: Астон, 2005. — 288 с.
9. Турило, А.М. Уточнення сутності поняття “витрати” і їхньої економічної оцінки / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, Н.М. Цуцурук // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — № 11. — С. 85 — 88.
10. Ночовна, Ю.О. Класифікація витрат за елементами та статтями: сучасний стан і проблеми / Ю.О. Ночовна // Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. — 2011. — № 35. — С. 228 — 231.
11. Дроб'язко, С.І. Методичні основи управління витратами підприємства / С.І. Дроб'язко // Академічний огляд. — 2010. — № 1(32). — С. 55 — 60.

12. Гаркуша, Н. Класифікація витрат як інформаційна база для прийняття управлінських рішень / Н. Гаркуша // Екон. аналіз. — 2012. — Вип. 10, Ч.3. — С. 132 — 135.
13. Бутинець, Ф.Ф. Витрата виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2012. — Вип. 1(22). — С. 11 — 18.
14. Варчук, О. Проблеми визначення поняття “витрати” / О. Варчук // Галиц. екон. вісн. — 2012. — № 6(39). — С. 98 — 103.
15. Filyppova, S.V. Commercialization and technology transfer: the processes' contents and correlation in the innovative activity of industrial enterprise [Електронний ресурс] / S.V. Filyppova, Yu.V. Kovtunenکو // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. — 2013. — № 2(7). — С. 33 — 38. — Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/files/archive/2013/No2/33-38.pdf> (Дата звернення: 05.09.2014).
16. Kovtunenکو, K.V. Innovative process stages as the basis of an industrial enterprise's innovative activity / K.V. Kovtunenکو // Пр. Одес. політехн. ун-ту. — 2013. — Вип. 2(41). — С. 331 — 335.

References

1. Skrygun, N.P. (2007). The economic essence of the category of production costs. *Formation of Market Relations in Ukraine*, 4, 11-15.
2. Goncharenko, I.A. and Plastun, V.L. (2013). Essence and classification of enterprises costs. *Youth Scientific Herald of Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine*, 4, 458-469.
3. Deriy, V. (2010). The term “costs” and its interpretation for the purposes of accounting and controlling. *Galician Economic Bulletin*, 1, 154-160.
4. Proskurnya, M.G. (2011). Harmonization of enterprise cost management in accordance with the requirements of International Financial Reporting Standards. *Formation of Market Economy*, 26(2), 340-350.
5. Partyn, G.O. (2008). *Enterprise Cost Management: Conceptual Principles, Methods and Tools*. Kyiv: University of Banking of the National Bank of Ukraine.
6. Tsal-Tsalko, Yu.S. (2004). *Statistical Analysis of Financial Statements: Theory, Practice and Interpretation*. Zhytomyr: Zhytomyr State Technological University.
7. Grabova, I.M. (2011). Classification of enterprises costs. In A.F. Golovchuk (Ed.), *Proceedings of 3rd All-Ukrainian Scientific Conference “Actual Problems of Modern Economics”* (pp. 134-135). Uman: Sochinskiy.
8. Panasyuk, V.M. (2005). *Manufacturing Costs: Administrative Aspect*. Ternopil: Aston.
9. Turilo, A.M., Kravchuk, J.B. and Tsutsuruk, N.M. (2004). More accurate essence definition of the notion “expenses” and its economic appraisal at the enterprise. *Actual Problems of Economics*, 11, 85-88.
10. Nochovna, Y. (2011). Classification of charges on elements and articles: modern state and problems. *Bulletin of Lviv Academy of Commerce: Economics*, 35, 228-231.
11. Drobyazko, S. (2010). Methodical principles of enterprise expenses management. *Academy Review*, 1, 55-60.
12. Garkusha, N. (2012). Classification of expenses as information basis for making economic decisions. *Economical Analysis*, 10(3), 132-135.
13. Butynets, F.F. (2012). Production costs and their classification for management purposes. *Problems of Theory and Methodology of Accounting, Control and Analysis*, 1, 11-18.
14. Varchuk, O. (2012). Problems of the notion “costs” definition. *Galician Economic Bulletin*, 6, 98-103.
15. Filyppova, S.V. and Kovtunenکو, Yu.V. (2013). Commercialization and technology transfer: the processes' contents and correlation in the innovative activity of industrial enterprise. *Economics: Time Realities*, 2. Retrieved from <http://www.economics.opu.ua/files/archive/2013/No2/33-38.pdf>
16. Kovtunenکو, K.V. (2013). Innovative process stages as the basis of an industrial enterprise's innovative activity. *Odes'kyi Politechnichnyi Universytet. Pratsi*, 2, 331-335.

АНОТАЦІЯ / ANNOTATION / ABSTRACT

Ю.В. Ковтуненко, А.В. Крисенко, О.В. Амурова. Аналіз структури витрат промислового підприємства. Витрати є важливим чинником, який впливає на господарську діяльність промислового підприємства, адже він впливає на прибуток підприємства, на ефективність виробництва та конкурентоспроможність. Метою є узагальнення підходів щодо визначення поняття “витрати”, класифікації витрат підприємства за різними ознаками та структури витрат промислового підприємства. У кожного вченого власний погляд щодо вибору структури та класифікації витрат, який формується на основі власного свого досвіду, а також спираючись на досвід інших вчених. Економічно обґрунтована

класифікація витрат є важливим чинником для аналізу та обліку витрат. У статті проаналізовано поняття “витрати” у трактуванні різних авторів, на основі досліджень вчених виділено основні ознаки класифікації, наведена структура витрат промислового підприємства. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що стандартна класифікація витрат підходить не всім підприємствам. Отже, необхідно розробити класифікацію витрат згідно з особливостями основної діяльності підприємства.

Ключові слова: витрати, структура витрат, класифікація витрат, витрати промислового підприємства.

Ю.В. Ковтуненко, А.В. Крисенко, Е.В. Амурова. Анализ структуры затрат промышленного предприятия. Затраты являются важным фактором, который влияет на хозяйственную деятельность промышленного предприятия, ведь он влияет на прибыль предприятия, на эффективность производства и конкурентоспособность. Целью статьи является обобщение подходов к определению понятия “затрат”, классификации затрат предприятия по различным признакам и структуры затрат промышленного предприятия. У каждого ученого собственный взгляд по выбору структуры и классификации затрат, который формируется на основе своего опыта, а также опираясь на опыт других ученых. Экономически обоснованная классификация затрат является важным фактором для анализа и учета затрат. В статье проанализировано понятие “затрат” в трактовке различных авторов, на основе исследований ученых выделены основные признаки классификации затрат, приведена структура затрат промышленного предприятия. На основе проведенного исследования можно сделать вывод, что стандартная классификация затрат подходит не всем предприятиям. Следовательно, необходимо разрабатывать классификацию затрат согласно особенностей основной деятельности предприятий.

Ключевые слова: затраты, структура затрат, классификация затрат, затраты промышленного предприятия.

Yu.V. Kovtunenکو, A.V. Krysenko, O.V. Amurova. Analysis of costs structure of the industrial enterprise. Costs are an important factor that affects the economic activities of an industrial enterprise, because they affect the profits of the enterprise on production efficiency and competitiveness. The article aims to summarize approaches of the definition of “costs”, classification costs of the enterprise according to different characteristics and cost structure of industrial enterprises. Each scientist has his own opinion on the choice of the structure and classification of costs, which is based on his own experience and experience of other scientists. Economically justified classification of costs is an important factor for analysis and costs accounting. This paper examines the concept of “costs” in the interpretation of various authors based on research of scientists that highlight the main features of the classification of costs, give the cost structure of industrial enterprises. Based on the study it can be concluded that the standard classification of costs is not for all companies. Therefore, it is necessary to develop a classification of costs according to the main features of the company.

Keywords: costs, cost structure, classification of costs, the costs of industrial enterprises.

Рецензент д-р екон. наук, проф. Одес. нац. політехн. ун-ту Філіппова С.В.

Надійшла до редакції 1 листопада 2014 р.